

İsviçre Federal Mahkemesi kararı çevirisi (*)

**YABANCI DEVLETLERİN YARGI VE İCRA BAĞIŞIKLIĞI
ÜLKESELLİK İLKESİ**

Çeviren : **Murat Turgut TURHAN (**)**

OLAY :

1977 yılında Lloyds Bank (Zürich), vadesi 3 Mayıs 1978 tarihinde sona eren ve T. C. Merkez Bankası aracılığı ile ödenecek olan bir vadeli mevduat hesabını Türk Döviz Mevzuatına uygun olarak Türkiye Garanti Bankası (İstanbul) nezdinde açmıştır. Türkiye Garanti Bankasınca vadenin sona ermesinde yapılması gereken ödeme bu tarihte yapılmamış ve Lloyds Bank, Türkiye Garanti Bankasından olan alacağını Weston Compaigne de Finance et d'Investissement S. A.'ne devretmiştir. Bu sonuncu şirket ise, Zürich'te, T. C. Merkez Bankası'nın başkalarından olan iki alacağı hakkında ihtiyati haciz kararı almış ve bu ihtiyati haciz kararlarından birisini de bir ödeme emri izlemiştir. Buna karşılık T. C. Merkez Bankası, kamu hukukundan kaynaklanan itiraz hakkını kullanarak icradan bağışıklığını ileri sürmüştü ve ihtiyati haciz kararlarının kaldırılması ile ödeme emrinin iptalini Federal Mahkemeden istemiştir. Federal Mahkeme ise T. C. Merkez Bankası'nın bu itirazını reddetmiştir.

KARAR :

1. a) Türkiye ile İsviçre arasında bu iki devletten birinin veya bu devletlerin kamu hukuku birimlerinin, diğerinin toprakları üzerinde yargı bağışıklığını sağlayan hiç bir anlaşma yoktur. Ayrıca başka hiç bir milletlerarası anlaşma da olaya uygulanamaz. «Devletlerin Yargı

(*) Karar, T. C. Merkez Bankasının Weston Compaigne de Finance et d'Investissement S. A. aleyhine açtığı dava ile ilgili olarak İsviçre Federal Mahkemesi Kamu Hukuku Dairesi tarafından 15 Kasım 1978 tarihinde verilmiştir. Karar, 35. Annuaire Suisse de Droit International (1979), sh. 143 - 150 de yer alan Fransızca çevirisinden Türkçe'ye çevrilmiştir. Kararın Almanca metni için bkz. BGE. 104 Ia, 367, C. 2 - 3, sh. 367 - 376.

(**) A. Ü. Hukuk Fakültesi Araştırma görevlisi.

Bağışıklığına İlişkin Avrupa Konvansiyonu»nun 16 Mayıs 1972 tarihinde imzalandığı bir gerçektir. İsviçre bu sözleşmeyi imzalamış ancak henüz onaylamamıştır. Buna karşılık Türkiye bu sözleşmeye hiç katılmamıştır. Bu nedenle söz konusu uyumsuzluk, özellikle İsviçre'yi ilgilendiren konularda Federal Mahkeme kararlarında; diğer konularda ise öğreti ve uygulamada görülen Devletler Hukukunun yazılı olmayan kurallarına göre çözümlenmelidir. Bununla birlikte, «Devletlerin Yargı Bağışıklığına İlişkin Avrupa Konvansiyonu»nda yer alan ilkeler de Devletler Hukukundaki çağdaş eğilimleri ifade eden ilkeler olarak kabul edilebilir ve bu sıfatla dikkate alınabilirler.

b) Yabancı bir devlete karşı yargısal veya cebri icraya yönelik önlemlerin alınması söz konusu olduğunda, Devletler Hukukunun iki ilkesi çatışmaya girer : Ülkesinde mahallileşen her şeyi o devletin yargı yetkisine sokan ülkesellik ilkesi ve herhangi bir devletin egemenliğinin diğer bir devlet tarafından sınırlanamayacağına ilişkin olan egemenlik ilkesi (DIEZ, «Arrest und Zwangsvollstreckungsmassnahmen gegen Vermögen ausländischer Staaten», Revue Suisse de Jurisprudence, Vol. 52, Y. 1956, sh. 353).

XIX. yüzyılın başından beri, Avrupa - Amerikan kültürüne dahil olan bir çok devletin öğreti ve uygulaması, yukarıda açıklanan bu iki aşırı görüş arasında, uygulamanın da gereksinmeleriyle bağlaşılabilecek olan makul bir görüş aramışlardır. Ancak bu tarihi gelişimi bütün ayrıntılarıyla burada açıklamaya gerek yoktur. Bu konuda, E. A. GMÜR'ün «Zur Frage der gerichtlichen Immunität fremder Staaten und Staatsunternehmungen», Annuaire Suisse de Droit International, Vol. 7, Y. 1950, sh. 9 vd. ile J. - F., LALIVE'in «L'Immunité du juridiction des Etats et des Organisations Internationales», Recueil des Cours de L'Academie de Droit International, T. 84, Y. 1953, sh. 209 vd. adlı yapıtlarına ve DIEZ'in yukarıda anılan yapıtına bakmakla yetinilebilir. Buna karşılık, konuya ilişkin Federal Mahkeme kararları ile yine konuya ilişkin milletlerarası alandaki yeni eğilimleri daha yakından incelemek zorunludur.

c) Federal Mahkeme daha 1918 yılında İtalyan ve Belçika uygulamasına dayanarak vermiş olduğu bir kararında (Dreyfus davası)¹, yabancı devletlerin yargılanması konusunda şu iki halde bir ayırımı gidilmesinin doğru olacağı kanısına varmıştır : Devletlerin kendi egemenlik haklarına dayanarak yapmış oldukları tasarruflar (jure imperii) ve

¹ ATF., 44 I 49; Répertoire, n. 3. 14; JdT., 1918 I 594.

devletlerin birer özel hukuk süjesi olarak yapmış oldukları tasarruflar (jure gestionis). Federal Mahkeme böyle yaparak, İsviçre'de piyasaya sürülen ve Avusturya Hazinesine ait olan devlet bonolarının ödenmesine ilişkin bir ihtiyati haciz kararını da uygun görmüştür. Federal Mahkeme daha sonraki tarihli bir diğer kararında ise (Walder davası)², Dreyfus kararında üstü kapalı bir şekilde kabul ettiği bir kurala özellikle dikkati çekerek bu uygulamaya ilke olarak bağlı kalmıştır. Söz konusu kurala göre, herhangi bir ihtiyati haciz kararının kabul edilebilmesi için jure gestionis olarak yapılmış olan bir hukuki işlemin varlığı yeterli olmayıp, buna ek olarak dava konusu borcun İsviçre'de doğmuş olması, borçlunun borcunu İsviçre'de ifa etmeyi üstlenmiş olması veya en azından borçlunun İsviçre'de bir ifa mahalli oluşturacak şekilde hareket etmiş olması nedeniyle dava konusu borcun «İsviçre ülkesi»ne bağlı olması gerekir. Federal Mahkeme 1957 tarihli bir diğer kararında da³, dava konusu borçla İsviçre ülkesi arasında yukarıda açıklanan anlamda bir bağın bulunmaması nedeniyle Yunanistan aleyhine alınmış bir ihtiyati haciz kararının kaldırılmasını uygun görmüştür. Federal Mahkeme, Royaume de Grèce ile Banque Julius Bär Cie. arasındaki bu davada, yukarıda açıklanan kararlara ve yayınlanmamış olan daha bir çok kararına yollamada bulunarak bu uygulamayı açıkça onaylamış ve Yunanistan aleyhine alınmış olan ihtiyati haciz kararının kaldırılmasına yol açan borç ile İsviçre ülkesi arasında bulunması gereken bağın yokluğuna bir kere daha dikkatleri çekmiştir. Nihayet Federal Mahkeme, République Arabe Unie ile Dame X arasındaki bir davada⁴, İsviçrede'de ikamet eden bir kişinin Viyana'da bulunan ve Mısır elçiliği tarafından kiralanan villası ile ilgili olarak bu kira sözleşmesinden doğan ve İsviçre'de ödenebilir olan bir alacağı nedeniyle Birleşik Arap Cumhuriyeti aleyhine aldığı bir ihtiyati haciz kararını da uygun bulmuştur. Bu karar aynı zamanda jure imperii ve jure gestionis olarak yapılmış olan hukuki işlemlerin ayırımı konusunda bazı aydınlatıcı bilgileri de içermektedir. Söz konusu bilgiler ise, LALIVE (age., sh. 279 ve 285) ve LAUTERPACHT. H.'in (The problem of jurisdictional immunities of foreign states, British Year Book of International Law, Vol. 28, Y. 1951, sh. 255 vd.) da dile getirdikleri önerilere uygun olarak, bağışıklık ilkesini ülkesellik ilkesi lehine sınırlama eğilimini gösteren

² ATF., 56 I 237; Répertoire, n. 3. 36; JdT., 1931 I 141.

³ ATF., 82 I 75; Annuaire Suisse de Droit International, Vol. (14), Y. 1957, Pratique Suisse 1956, sh. 132.

⁴ ATF., 86 I 23.

hukuki gelişmeler olarak da nitelendirilebilirler. (Bu konuda ayrıca bkz. (FAVRE, Principes du Droit des Gens, Fribourg 1974, sh. 467 vd.). Söz konusu kararı verenlerin değerlendirmelerine göre, jure imperii ve jure gestionis işlemler arasındaki zor ayırımın yapılmasının söz konusu olduğu durumlarda yargıç sadece hukuki işlemlerin amacına değil, fakat İsviçre'de ifa edilecek hukuki işlemin niteliğine de bakacaktır. Yargıcın aynı zamanda, dava konusu hukuki ilişkinin doğumuna yol açan hukuki işlemin kamu gücünün kullanımı sonunda mı yapıldığını, yoksa herkes tarafından yapılabilecek bir işlem mi olduğunu da ortaya koyması söz konusudur. Örneğin işlemin yapıldığı yer, bu ayırımın yapılması için önemli bir ölçüt olabilir. Gerçekte, herhangi bir devletin kendi diplomatik ilişkilerini söz konusu yapmaksızın, sınırları dışında bir özel kişiyle ilişkiye girmesi jure gestionis olarak yapılmış olan bir hukuki işlemin varlığı için ciddi bir belirti oluşturur. Söz konusu mahkeme kararı aynı zamanda, yabancı devletlere karşı yapılan cebri icra takibi konusunda, özellikle ihtiyati haciz konusunda yargı yetkisini sınırlayacak hiç bir neden bulunmadığını da saptamıştır. Federal Mahkemenin yabancı devletlerin yargı bağımsızlığı konusundaki en son kararları ise bilinmemektedir⁵.

d) Yabancı devletlerin konuya ilişkin olan uygulamasına gelince, bu konuda 1963 yılında Alman Anayasa Mahkemesi tarafından verilen ve Köln'deki İran Konsolosluğunun ısıtma sisteminin onarılma masraflarına ilişkin olan kararı belirtmek uygun olacaktır (BV erfGE, Vol. 16, sh. 27 vd.). Bu kararı vermekle Federal Alman uygulaması, temelde İsviçre uygulaması ile uyum halinde olmuştur. Karar aynı zamanda, İtalyan, Belçika, Avusturya, Fransa, Yunanistan, Mısır ve Ürdün mahkemelerinin yabancı devletlerin yargı bağımsızlığını sınırlarken; İngiltere, Amerika, Japonya, Tayland ve doğu Avrupa ülkeleri mahkemelerinin bu bağımsızlığı başka isim altında yapılan işlemlere de yaydıklarını göstermiştir. Ancak Alman Anayasa Mahkemesinin de ilâve ettiği gibi, Amerika ve İngiltere'de de yabancı devletlere tanınmış olan mutlak yargı bağımsızlığını sınırlama yönünde bir eğilim görülmektedir (Bu konuda MULLERWILDHABER, Praxis des Völkerrechts, Berne 1977, sh. 300 vd. da yer alan özete bkz.). Öte yandan, İngiltere Yüksek Mahkemesi

⁵ Bununla birlikte, 22 Haziran 1966 tarihinde Federal Mahkeme tarafından verilmiş ve henüz yayınlanmamış olan Reblublique italienne, Ministère italien des transports et chemin de fer d'Etat italiens c. Beta Holding S. A. davası için bkz. Annuaire Suisse de Droit International, Vol. 31, Y. 1975, pratique Suisse, n. 3. 10.

tarafından 19 Nisan 1977 tarihinde verilmiş olan ve bazı eşyaların teslimi nedeniyle Nijerya Merkez Bankası tarafından verilen bir kredi mektubundan doğan alacağa ilişkin karar⁶, «Bulletin d'Information sur les activités juridiques du Conseil de l'Europe», Haziran 1978, sh. 15 de açıkça özetlenmiştir. Bu kararda da İngiliz Yüksek Mahkemesi, yabancı devletlerin yargı bağışıklığının ticari işlemleri kapsamadığına karar vermiştir. Günümüzde genellikle kabul edilen ve yabancı devletlerin yargı bağışıklığının uygulama alanını sınırlayan öğretiyi açıklamak için mahkeme bu kararın başında andığı Avrupa Konvansiyonuna da yollamada bulunmuştur.

e) Yukarıda belirttiğimiz ve olayımıza uygulanamayacağını, ayrıca söylediğimiz 16 Mayıs 1972 tarihli «Devletlerin Yargı Bağışıklığına İlişkin Avrupa Konvansiyonu», yabancı devletlerin yargı bağışıklığı konusunu ve bu bağışıklığın diğer devletler karşısında ileri sürülemeyeceği halleri tanımlayarak düzenlemektedir. Olayımızda bizi bu sözleşmenin 4 ve 27. maddeleri ilgilendirmektedir. 4 ve 27. maddelerde yer alan hükümler ise, Konvansiyonun Fransızca orjinal metninde şu şekilde yer almaktadır:

Md. 4

1. 5. md. hükmü saklı kalmak üzere, âkid bir devlet, bir mukavele gereği for devleti ülkesinde icra edilmesi zorunlu olan borca ilişkin takipten dolayı, diğer bir âkid devlet mahkemesi önünde yargı bağışıklığı iddiasında bulunamaz.
2. 1. f. aşağıdaki hallerde uygulanmaz :
 - a) Devletler arasında yapılmış bir mukavele söz konusu ise,
 - b) Mukavelenin tarafları başka şekilde kararlaştırmışlarsa,
 - c) Devlet, ülkesinde aktedilmiş bir mukaveleye taraf olup, borcu kendi idare hukuku ile düzenleniyorsa.

Md. 27

1. İşbu sözleşmenin uygulanması zımında, «âkid devlet» terimi, kamu görevi icra etmekle yükümlü olsa bile, âkid devletin kendisinden ayrı ve dava ehliyetine sahip birimini kapsamaz.

⁶ Söz konusu dava, Trendtex Corporation Ltd. V. Central Bank of Nigeria davasıdır. Bkz. All England Law Reports, Y. 1977, sh. 881 vd.

2. 1. f. da öngörülen herhangi bir birim, diğer bir âkid devletin mahkemeleri önüne özel bir kişi olarak çıkabilir. Bununla birlikte, bu mahkemeler birimin hakimiyet tasarruflarına ilişkin olan davalarına bakamazlar.
3. Böyle bir birim. âkid bir devlete karşı bu mahkemeler önünde dava açılabilmesinin mümkün olduğu durumlarda bu mahkemeler önüne her zaman çıkarılabilir.

Sonuçta görüldüğü gibi, Kıta Avrupasında baskın olan görüşün bir yansıtıcısı olarak düşünülebilecek olan Konvansiyon, İsviçre uygulamasından pek az yerde ayrılmasına rağmen, yabancı devletlerin yargı bağışıklığını daha da sınırlamaya gayret etmektedir.

2. Olayımızda itiraz eden, hukuki kişiliğe sahip ve Türk Özel Hukukuna tâbi olan bir anonim şirkettir. Şirketin hisse senetlerinin en azından % 51'i Türk Devletinin elindedir. İtiraz eden, hem Merkez Bankası, hem de emisyon bankası olarak görev yapmaktadır. İtiraz eden şirketin yöneticisi, şirket idare heyetinin önerisiyle Bakanlar Kurulu tarafından seçilmektedir. Aynı şekilde, itiraz eden Banka ile Türkiye Cumhuriyeti arasında bu bankanın yargı bağışıklığından yararlanıp yararlanamayacağını sormayı gerektiren bir ayniyet de yoktur. Öte yandan bu sonuç, şirket merkezinin bulunduğu yer yasasına uygun olarak kendine özgü bir hukuki kişiliğe kavuşmuş olan birimlerin yargı bağışıklığını ileri süremeyeceklerine ilişkin olan eski bir Federal Mahkeme kararının da bir sonucudur (Federal Mahkemenin 6 Kasım 1931 tarihli Banque Nationale de Bulgarie c. Alcalay⁷ ve 30 Haziran 1942 tarihli Bivard c. Caisse Autonome d'Amortissement de la Dette Publique Chilienne davalarında vermiş olduğu yayınlamamış kararları. Aynı sonuca 12 Nisan 1940 tarihli Sechel c. Trésor autrichien kararından⁸ da varılabilir. Ayrıca bu konuda bkz. GMÜR, age., sh. 65 vd.). Aslında bu uygulamaya devam edilip edilmeyeceği de her zaman sorulabilir. Genel olarak, günümüzde İsviçre ve diğer yabancı devletlerin uygulaması eskiye göre ekonomik etkenlere çok daha fazla ağırlık vermekte ve hatta hukuki görünümleri, ekonomik gerçeklikler lehine tamamen saf dışı bırakmaktadır. Bu konuda tek kişilik şirketlerde «perdenin kaldırılması» ve mali hukukun gerçeklerinin dikkate alınması örnek olarak gösterilebilir. Yukarıda metnini verdiğimiz Avrupa Konvansiyonunun 27. md. si de devletten ayrı bir hukuki kişiliği olan fakat devlete çok sıkı bağ-

⁷ ATF., 73 III 164, Répertoire, n. 3. 9.

⁸ Répertoire, n. 3. 11.

larla bağlı bulunan kamu veya özel hukuk birimlerinin de hiç bir şekilde devlete tanınan yargı bağışıklığının arkasına sığınamayacağını söylemektedir. O halde soru bağışıklığın başka hangi gerekçelerle reddedileceğinin incelenmesine kalmaktadır.

3. Olayımızda çözümlenmesi gereken iki soru kalmıştır : Uyuşmazlık konusu ihtiyati hacze konu olan borç, Türk Devletinin kamu gücünü kullanmasından mı doğmuştur (jus imperii)? Yoksa söz konusu borcun doğumu özel hukuk ilişkisine benzeyen (jure gestionis) bir başka temele mi dayanmaktadır? Eğer uyuşmazlık konusu ihtiyati hacze konu olan borç, özel hukuk ilişkisine benzeyen bir temele dayanıyorsa, bu borçla İsviçre ülkesi arasında olması gereken bağ var mıdır?

a) Jure imperii ve jure gestionis borçlar arasındaki ayırımın yapılmasında, dava konusu hukuki ilişkinin amacından ziyade bu ilişkinin hukuki niteliğine bakmak daha uygundur. Ayırımın yapılmasında incelenecek olan husus bu hukuki ilişkinin kamu gücünün kullanılmasının bir sonucu mu, yoksa tam tersine, kişiler arasında kurulabilecek hukuki ilişkilerden veya bunların benzerlerinden mi olduğudur (ATF., 86 I 29. c. 2). Olayımızda «vadeli mevduat» olarak adlandırılan bir ödeme söz konusudur. İtiraz eden bu hukuki ilişkinin hukuki niteliğini belirtmekten kaçınmıştır. Fakat yapılan işlemin kendi karakteri, İsviçre Hukuku açısından sadece bir «usulsüz tevdi (İBK md. 481)» veya bir «ödünç» akdinin söz konusu olduğunu ortaya koyabilecek niteliktedir. Olaydaki tarafların durumu ise sonuncu hale daha uygundur. Çünkü olayda iki ticari banka (Lloyds Bank Züriç ve Türkiye Garanti Bankası İstanbul) arasında, dünyanın her tarafındaki bankalar arasında kurulabilecek nitelikte bir hukuki ilişki söz konusudur. Türk Devleti olaya taraf olmamıştır. Bu nedenle, söz konusu hukuki ilişkinin jure imperii bir hukuki tasarrufun sonucu olduğu söylenemez.

b) İtiraz eden, döviz konusundaki Türk mevzuatına aşırı bir ağırlık vermiştir. İtiraz edenin bu derece ağırlık verdiği Türk Döviz mevzuatı şu şekilde özetlenebilir : Döviz olarak ödenecek borçlar, devlet bankası sıfatıyla itiraz edenin elinden geçmektedir. İtiraz eden Merkez Bankası; borçluyu, alınan dövizin Türk Lirası karşılığı olan miktar kadar borçlandırır. Yine Merkez Bankası, sözleşmedeki vadenin sona ermesinde, borçludan borcun Türk Lirası tutarını tahsil ettikten sonra, borcu alacaklıya döviz olarak öder. İşte itiraz eden Merkez Bankası, bu şekilde davranmakla aslında T. C. Maliye Bakanlığının emirlerini yerine getirdiğini söylemiş ve buradan hareketle de kamu gücünün kullanılmasından doğan bir hukuki ilişki ile karşı karşıya bulunulduğunu iddia etmiştir.

Bu fikre katılmak oldukça güçtür. Çünkü önceden de görüldüğü gibi, burada asıl olan temel hukuki ilişkinin hukuki niteliği olup, yoksa olayda Türk tarafının yaptığı gibi bu hukuki ilişkinin uygulanış biçimi değildir. Eğer Lloyds Bank veya onun hukuki halefi doğrudan doğruya Türkiye Garanti Bankasını takip edebiliyorsa olağan bir özel hukuk işlemi ile karşı karşıyayız demektir. Bu konuda Türk Devleti tarafından ödeme şekline getirilen sınırlamalar temel hukuki ilişkinin niteliğini değiştirmez. Türkiye Garanti Bankasının T. C. Döviz mevzuatına ve dolayısıyla Türk Devleti tarafından döviz konusunda getirilen emredici hükümlere tâbi olduğu bir gerçektir. Buna karşılık Türk Devletinin kamu gücünün Lloyds Bank üzerinde hiç bir etkisi yoktur. Böyle bir etkinin söz konusu olabilmesi için, Lloyds Bank'ın bu borcun ödenmesine ilişkin olan yürürlükteki hükümleri —ki, Türkiye'nin görüşüne göre bu borç döviz olarak ödenmelidir— önceden kabul etmesi gerekir. Derinlemesine olarak incelediğimiz öğretiyi ve uygulama da, sadece ödemeye ilişkin olan bu tür hükümlerin bir özel hukuk işleminin jure imperii bir hukuki işleme dönüştürülmesine izin verilmediğini göstermektedir. Ayrıca, hem belirtilen Federal Mahkeme kararları (ATF. 86 I 29 - 30 ve 82 I 90 - 91), hem Avrupa Konvansiyonunun yansıttığı düşünceler, hem de en son Alman ve İngiliz uygulaması böyle bir sonuca izin vermemektedir.

c) İtiraz eden T. C. Merkez Bankası, kendisi ile Weston Cie arasındaki ilişkiyi; Türkiye Garanti Bankası ile Lloyds Bank arasındaki temel sözleşme ilişkisinden tamamen ayrı olarak nitelendirmektedir. Çünkü, ancak böyle bir düşünceden hareketle jure imperii bir hukuki tasarrufun varlığı öngörülebilir. Fakat bu şekilde bir düşünce de sorunun esasını gözden kaçırmaktadır. Çünkü Weston Cie, iptali istenen ihtiyati haciz kararında yer alan kendi talebinin, itiraz edenin de kolaylıkla anılabileceği gibi, belli bir sıra numarasına haiz bir vadeli mevduata dayandığını açıkça dile getirmiştir. Bu nedenle yeni ve bağımsız bir hukuki ilişkinin doğduğu kabul edilemez.

Öte yandan, itiraz sahibinin almış olduğu borcu özel hukuk açısından İsviçre frangı olarak ödemek yükümlülüğünde olup olmadığı da ayrı bir sorudur. Weston Cie, ihtiyati haciz kararının verilmesine yol açan duruşmada bu hususu ispat etmekle değil, sadece inanılır bir biçimde ortaya koymakla yükümlü idi. İcra yargıcı da Türk döviz mevzuatı hükümlerine uygun olarak, itiraz edenin 16 Mart 1978 de Weston Cie'ye yazdığı ve borcunun ödenmesini taahhüt ettiği yazısına dayanarak bu yükümlülüğün yerine getirildiğini kabul etmiştir. Bu durum,

itiraz sahibinin ihtiyati haciz kararının kaldırılması davasında Weston Cie'nin davacı, kendisinin de davalı olma ehliyetine sahip olmadığını iddia etmesine engel teşkil etmez. Ancak sadece yabancı devletlerin yargı bağışıklığının söz konusu olduğu olayımızda bu konu üzerinde durmak da gerekli değildir.

d) Yukarıda belirtilen mahkeme kararlarına göre, itiraz edenin bizzat kendi şahsından kaynaklanan sorunlar saklı kalmak koşuluyla, *jus gestionis* uygulamasına dayanan bir hukuki ilişkinin varlığına rağmen; eğer bu hukuki ilişki ile İsviçre ülkesi arasında bir bağ olmasa idi, İsviçre Hukukuna göre yapılacak cebri icradan bağışıklık itiraz edene de tanınacaktı. Ancak davada, söz konusu hukuki işlemle İsviçre ülkesi arasındaki ilişkinin varlığı hakkında hiç bir itirazda bulunulmamıştır. Aksine, ödünç alınan meblağın bir İsviçre Bankasına İsviçre Frangı olarak ödenmesi gerektiği sabittir. İşte bu nedenle itiraz eden T. C. Merkez Bankası devletlerin yargı bağışıklığı ilkesine dayanamaz.